

ПРИТЕЖАВАТ ЛИ МЛАДИТЕ ХОРА В БЪЛГАРИЯ НЕОБХОДИМИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА УЧАСТИЕ ПРИ ИЗРАБОТВАНЕТО НА ПУБЛИЧНИ ПОЛИТИКИ НА ЛОКАЛНО И НАЦИОНАЛНО НИВО?

Лилия Еленкова

Резюме

В настоящата статия се изследва проблематиката, свързана с минималното ниво на компетенции, необходими за устойчиво участие на младежките представители при изработването на публични политики на локално и национално. Основните теми, които се засягат в статията, пряко се отнасят към разбирането на младите за ролята на институциите в осигуряването на публичните политики, доверието, което двете страни споделят в процеса. Също така се представя и ангажираността на младите в младежки организации или младежки политически партии като форма на пряко участие в правенето на политики, както и техните компетенции, необходими за гражданско овластяване и политическо участие. Отделя се внимание и на прякото участие на младите при изработването на публични политики през различни форми на участие. Целта на статията е разглеждане на необходимите знания и умения, възможностите за тяхното набавяне, ролята на различните образователни институции и доставчици и връзката между тях. Във връзка с това е направен преглед на актуални документи, както и изследвания, засягащи темата.

Ключови думи: компетенции, публични политики, младежки организации, доверие, институции

DO THE YOUNG PEOPLE IN BULGARIA POSSESS COMPETENCES NEEDED TO PARTICIPATE IN THE ELABORATION OF PUBLIC POLICIES AT LOCAL AND NATIONAL LEVEL?

Liliya Elenkova

Abstract

This article explores issues related to the minimum level of competencies required for sustainable participation of youth representatives in the development of public policies at local and national level. The main topics that are exposed in the article are: understanding of the young of the role of institutions in the provision of public policies, the trust that both sides share in the process, the engagement of young people in youth organizations or youth political parties as a form of direct participation in policy-making. In focus are also the competencies needed for civic empowerment and political participation. The Article pays attention to the direct participation of youth in the development of public policies through different forms of participation. The main goal of the article is description of the necessary knowledge and skills, opportunities for their procurement, the role of different educational institutions and providers and the links between them. In this regard, a review of recent documents and studies concerning the topic is made.

Key words: competences, public policies, youth organizations, trust, institutions

Въведение

Статията разглежда минималното ниво от необходими компетенции в младите хора за участие при правенето на публични политики, като ще потърси и отговор за доверието на младите хора в институциите, тяхната ангажираност в политически процеси, както и разбирането на младото гражданско общество кой прави публичната политика и собствената му роля в процеса. Публичните политики са дейности, задължително въвеждани чрез легитимните институции в определена общност и предизвикват промени в общността, към която се отнасят. Съдържателно те са това, което легитимните институции

правят, осъществявайки предоставените им функции по управление на общността и постигане на общностните цели. В този смисъл младежките представители, които искат да участват в процеса на правене на публични политики, трябва да познават структурата на публичната администрация, процесите на вземане на решения на различните нива и задачата на публичната политика за осигуряване на политическата стабилност, общностната сплотеност или икономическата ефективност.

Също така трябва да могат да структурират фактологично съдържание, което да представят и аргументирано защитават при въвеждането на желаната промяна. Към момента участие на млади хора през собствено представителство е обвързано с опит за синхронизиране на разбирането на различните поколения за политическата ангажираност, разбирането и приемането на определен обществен стратегически път, развитие на приемственост в политиките, осигуряване на дългосрочност в изпълнението, ефективно инвестиране и разпределение на ресурсите и развитие на отношение към инвестициите.

Включването на младежки представители и отделни млади хора в процеса на правене на публични политики от една страна е положителна стъпка, но от друга страна стои въпросът за качеството на това участие, стъпило на компетентност и добре аргументирани предложения. Качественото участие изисква систематичност на развитие на знанията, уменията и компетенциите, натрупване на опит чрез практически действия. Освен посочените знания и умения ефективното участие на младия човек зависи и от неговата самоувереност, лична самооценка, емоционална интелигентност, както и комуникативните му компетенции. От изключителна важност за мотивацията за участие и продължаващо участие е осъзнаването, че може да се постигне промяна или резултат чрез собствени усилия, както и че тези резултати са част от процес, който има различни фази и в повечето случаи е дългосрочен и е преживяване на реален опит. Формалната образователна система предполага натрупване на знания и умения за възникване на различните институции, модели на управление, политически възгледи и ценности /пример: учебен план 8 клас, история/ през различни предмети, включени в учебната програма в отделните класове.

Чрез участие в младежки дейности, част от неформалното учене, може да се постигне допълнителен измерим растеж на компетенции и практикуване. В тази статия ще разгледам първо предпоставките за участие и компетенциите, които младите считат, че им помагат за такова участие. На второ място ще разгледам има ли система, която да осигурява възможност за последователно развитие на тези компетенции и да направи младият човек уверен в самостоятелно практикуване. След това ще разгледам тяхната ангажираност и доверието, което имат в институциите. Целта на статията е да направи преглед на състоянието на компетенциите, къде и как се развиват, разбирането на смисъла от участие, мотивацията и да направи връзка с нивото на участие.

Предпоставки за участието на младите в политически процеси. Компетенции.

В съвременната ситуация в България може да се твърди, че пред младия човек има предоставени възможности за пряко участие в изработването на публични политики. Тези възможности са формално регулирани чрез Закона за младежта и Закона за висшето образование. След създаването на Национален младежки форум, младежка организация, която обединява към 2016 г. 40 младежки организации, са приети младежки представители в Комитетите по наблюдение към различни Оперативни програми. В периода 2003 до 2012 година /приемане на Закон за младежта/ младите хора трябва предимно и систематично да защитават правото да бъде взимано предвид и тяхното мнение и правото им на участие в процеса на вземане на решения пред институциите, както и че трябва да бъдат включени и чрез законови регламенти в правенето на политики. Фокусът е много повече по отношение на правото на участие, отколкото в съдържанието на самите политики.

Пред младите днес стои изпълването на това участие със съдържание. Въпреки постигнатите от предишни поколения резултати днешните млади са все така недоверчиви и не особено активни за участие в създаването на собствената им обществена среда. Могат да се потърсят обяснения в изследването „Младите хора в Европейска България – социологически портрет“, където се посочва, че младежкият политически скептицизъм има в твърде висока степен предварителен характер, заобикалящата среда, която изпраща негативни послания по отношение на политиката - „мръсна работа“, „всички са маскири“ и други. Това говорене според автора Петър - Емил Митев развива трайни нагласи на политическа апатия, 83 % от младите хора, които никога не са гласували, смятат, че електоралното участие остава без съществени последици. Изненадващ е фактът обаче, че убеждението не произтича от собствена електорална практика, а е резултат от наблюдение върху опита на другите и от външно въздействие. Измежду най-младите, които още не са гласували (14-17 годишни), голяма част (45%) няма мнение по въпроса, дали вотът оказва влияние върху случващото се в парламента или правителството. Онези, които имат становище, най-много смятат, че не оказва никакво влияние (28%).

Тези данни дават възможност да се предположи, че младият човек от една страна е под влияние на общественото негативно говорене за политиката, а от друга страна образователната ни система не успява да балансира чрез доставяне на необходимите систематични знания и умения за гражданско участие, което да спомогне и да овласти младия човек за самостоятелен избор. В работата с млади хора, представители на различни организации от страната, се констатира, че младежката работа и младежкото включване по места е различно в различните райони и населени места и е по – скоро подчинено на локална активност или индивидуална инициативност, отколкото на ясна и структурирана национална политика. Според позицията на НМФ *Насърчаване на включването на младежките организации и младите хора в процесите на формулиране на политики и вземане на решения съвместно с институциите на местно, регионално и национално ниво* най – значителни разлики се наблюдават по отношение на стандартите за качество на младежка работа на местно ниво и възможностите за участие на младежи и младежки организации при взимането на решения и формулирането на политики съвместно с местната власт. В градове, където има установена дългосрочна добра практика като гр. Варна, гр. Бургас, гр. Перник и гр. Златица младежки представители участват активно в процесите на взимане на решения на местно ниво, в други населени места като град Кърджали, град Харманли, град Батак, град Видин прозрачността на взимане на решения и възможностите за младежко включване са силно ограничени от редица фактори.

Развитието на пространства за участие обаче е по – скоро обвързано с разбирането на конкретни служители на местни институции за ролята на младите в процеса, не толкова свързано с установени традиции на участие на заинтересовани страни в съответния политически процес. Доказателство в полза на това твърдение е фактът, че при промяна на ръководството на съответната община не се наблюдава приемственост на създадените механизми на участие. В някои от случаите процесът започва от самото начало, в други се прекратява като несъществен /гр. Перник/. Включването в процесите на взимане на решения често е възпрепятствано и от ниската информираност на самите младежи по отношение на възможностите за участие в процеса. Много нисък процент млади хора по места участват и в дейностите на младежки неправителствени организации, неформални групи, органи на младежко самоуправление и други.

Таблица 1 Информация за участието на млади хора в различни видове организации ¹**Таблица 2** Информация за отказа от участие на млади хора в различни видове организации ²

Участието в различните клубове по интереси е плодотворно място за изследване, в един клуб могат да се наблюдават различни нива на ангажираност – от конкретната дейност до участие в управлението на клуба и връзката му с външни организации. В организации като ученически съвети, студентски съвети, младежки организации, спортни клубове, клубове по интереси младият човек на практика може да реализира натрупани знания или да развие такива за управление, постигане на резултати, управление на рискове, осъществяване на контрол, но и изработване на становища, политически документи и представянето им пред отговорните институции. Ключово е и отношението на младите хора към факторите и нагласите за промяна на социалната среда.

Над 50 % от анкетираните виждат личната мотивация за участие като основен фактор за социална промяна, а само 22 % от младежите разпознават значението в процеса на решенията на местната и централна власт. Положителна тенденция е, че около половината от респондентите са на мнение, че младите хора могат да повлияят на политически решения, които ги касаят пряко. Над 30 % обаче твърдят, че участието на

¹ Изследване на НМФ, „Обществените нагласи на младите хора в десет общини в република България“, АФИС, 2015; достъпна презентация на <http://youthacademy.bg/?p=373>

² Изследване на НМФ, „Обществените нагласи на младите хора в десет общини в република България“, АФИС, 2015; достъпна презентация на <http://youthacademy.bg/?p=373>

младежите не би променило нищо, като този отговор дават предимно млади хора от маргинализирани групи и с по-ниска степен на придобито образование. Също така от значение е и отношението на семейството и училищната среда към тези допълнителни форми. Много по – лесно участват и по – постоянно, когато срещат активна подкрепа от другите две страни. Също така и когато се търси синхронизиране на образователните резултати, които се трупат в различните среди. Разпознаването на образователните резултати, които се трупат извън училищна среда, признава времето и усилията, които младият човек е инвестирал и това води до допълнителна мотивация.

През 2016 г. година Министерството на образованието и науката представи проект за развитие на Национална система за валидиране на професионални компетенции, натрупани в неформална среда. Системата обаче не обхваща горепосочените компетенции. В приетия през 2015 г. Закон за предучилищното и училищно образование, глава Осма, се отварят нови възможности за валидиране на компетенции, както и отбелязването на тези компетенции в дипломата, ако са извън учебния план. Законът е в сила от началото на учебната 2016 година и все още няма ясни данни за добри практики и развити системи на валидиране на компетенции, натрупани в неформална среда. Всички тези и други факти дават основание да се твърди, че през последните 26 години демократичен преход няма ясна национална стратегия и устойчив политически поглед за развитие на знанията, уменията и компетенциите в подрастващите за участие в процеса на вземане на решение. Картината на това участие е фрагментирана и развитието на компетенции е хаотично, като обхваща много малък процент от активни млади хора.

В представите витаят комерсиални възгледи за реализация много повече, отколкото конкретни качества, знания или умения, които един млад човек трябва да притежава, за да намери своето място в едно общество. В позицията на НМФ относно „Свободното време на младите хора, младежката активност и компетенциите за младежко включване“, приета на 17.12.2016 г. се открива допълнително информация за компетенциите, които според допитаните овластяват младите хора за включване в процесите на вземане на решения. Оформени са следните разделения:

- Меки умения – артистичност, креативност, работа в екип, емоционална интелигентност, презентационни умения, находчивост, умение за аргументация и защита на мнение, умение за управление на времето, инициативност, умения за учене, умение за пасивно и активно слушане.
- Технически компетенции – работа с компютър, умение за анализ и синтез на информация, умение за критично мислене, умение за работа с цифри и данни, изработване и форматиране на официални документи, обработване на данни.
- Културните компетенции – умение за ефективно взаимодействие с хора от различни култури, владеене на различни чужди езици
- Социалната компетентност - умения за рефлексивност, гъвкавост и осъзнатост в социална среда, както и умения за ефективна комуникация, диалогичност и умения за работа в екип.
- Умения за защита и отстояване на позиция и водене на преговори.

Развитието на посочените знания и умения може да се проследи в отделни предмети в формалната образователна система, както и чрез участие в дейности на неформалното учене, но е оставено на самостоятелната оценка на подрастващите за измерване на нива на развитие. Трябва отново да насоча вниманието, че няма приети стандарти или определена система, която да служи за отправна точка, ориентир на съответното оценяване. Възможно оценяване може да се постигне в съответните общностни групи, но това значително удължава процеса по постигане на качество и картината отново остава разпокъсана. В работата на различни младежки организации могат да се проследят различни развити

програми за гражданско участие /Международната награда на Херцога на Единбург, Организация на българските скаути, БМЧК и др/, както и развити структури /Звено от треньори, НМФ/. Нека реално да погледнем каква е картината на ангажираност към организации?

Ангажираност на младите в младежки организации или младежки политически партии

В проучването на НМФ „Обществените нагласи на младите хора в десет общини в република България“ могат да се проследят интересни данни за разбирането на младия човек какво е интерес, как една организация може да представлява интересите на група, как през група от общи интереси може да се постигне по – добър краен резултат. В тази посока само 20 % отговарят положително, че знаят за организация, която среща техните интереси. Но само 13% виждат смисъл от създаването на такава организация, ако тя не съществува. Тези данни дават възможност да се предположи, че участието през организации в процесите на вземане на решение не е сред най – популярните подходи сред младите.

Развитието на постоянно отношение към обществените процеси в гражданите стъпва на дългосрочна и последователна ангажираност. Участието на младите хора в различни дейности като участници и като организатори, включването им в дейностите на различни младежки и други неправителствени организации развива организационна култура и управленчески умения. Предоставянето на среда, в която младият човек да е водеща фигура в процес на вземане на решения и постигане на краен резултат, изгражда самоувереност и отговорност към общността, укрепва личностния опит и се развива желанието за инициатива. Какво обаче е съотношението между създадените възможности в момента за участие и младите хора, които са достатъчно компетентни, за да могат да осмислят със съдържание и да бъдат добър партньор в процеса. Харта за участието на младите хора в живота на общините през 1992 година, както и Ревизираната харта през 2002 г. потвърждават, че младите хора са граждани в общините и регионите, в които живеят, както всяка друга възрастова група и следователно трябва да имат достъп до всички форми на участие в обществото.

Важно е и утвърждаването и популяризирането на ролята на младите хора в развитието на едно демократично общество, в частност местния и регионален обществен живот. Законът за младежта, приет през 2012 г., регламентира участието на младежите на различни нива. На локално ниво се насърчават общините да създадат общински консултативни съвети по въпросите за младежта, както и да провеждат политиките си в тясно сътрудничество с младежките организации. В различни общини има създадени Консултативни младежки съвети, като пионер в тази област е Община Варна и по нейния пример са създадени такива КМСта и в Община Стара Загора, Община Перник, Община Златица и предстои създаването в Столична община. На национално ниво при провеждане на държавната политика за младежта министърът на младежта и спорта се подпомага от Националния консултативен съвет за младежта, който включва представители на различни младежки организации. Младите хора през националната чадърна организация, Национален младежки форум, член на Европейския младежки форум, могат пряко да участват и влияят и в политиките за младежта на европейско ниво. В това отношение Министерството на младежта и спорта призна водещата роля на НМФ в Националната работна група по Структурния диалог в България.

Въпреки наличната призната документация, признати форми на участие и постигнато относително добро съгласие от страна на различни институции, то се наблюдават много ниски нива на познаване на гражданските права и гражданската

ангажираност, както и фрагментираност на картината на национално ниво на ангажираност. Процентите могат да се проследят на следните графики.

Таблица 3 и Таблица 4 Информация за познаване на гражданските права и гражданската активност на младите хора³

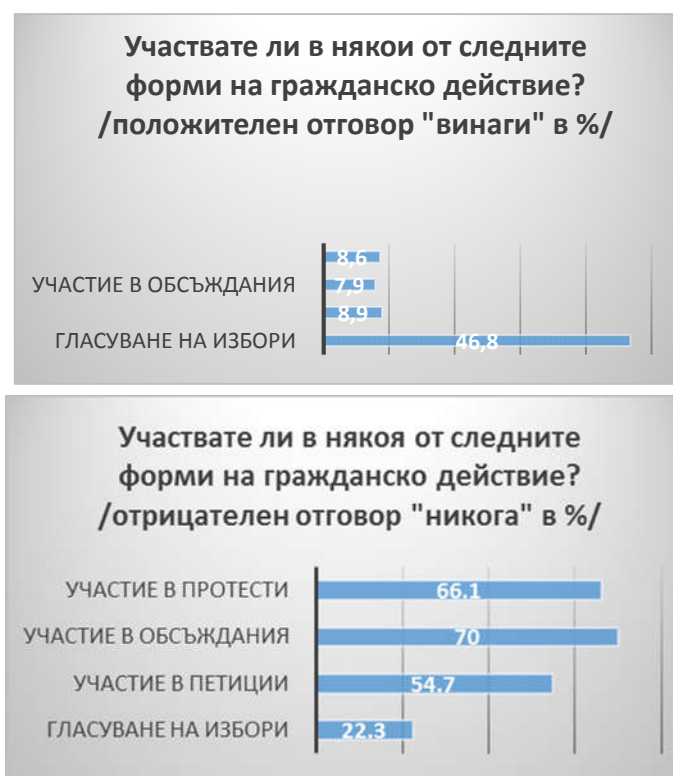

Интересно е разбирането на запитаните млади по отношение на понятието „гражданската активност“, като 90,5 % посочват *гласуване на избори*, 81,1 % – *доброволческа дейност*, 76,2 % - *участие в протести*, 75 % - *участие в обществено обсъждане*, *участие в подписки и петиции*, на последни места поставят *членство в младежки организации и политически партии*. Въпросът дава възможност за повече от един отговор, като младежите приоритизират.

Следващият въпрос, поставен в изследването, е задълбочено изследване на личната ангажираност на младия човек, твърдо положителните и твърдо отрицателните отговори могат да се видят на следните графики:

³ Изследване на НМФ, „Обществените нагласи на младите хора в десет общини в република България“, АФИС, 2015; достъпна презентация на <http://youthacademy.bg/?p=373>

Таблица 5 и Таблица 6 Информация за участието на младите хора в различни форми на гражданско действие.⁴

Доброволческата дейност е една от най – разпознаваните сред младите хора като форма на гражданско участие, но само 18,6 процента твърдо заявяват, че са ангажирани. Като на първите места поставят „помощ на нуждаещи се“, „екологични инициативи“, „спортни инициативи“, „младежки инициативи“, а на последни места „дейност на политически партии“ и „младежки граждански инициативи“. Запитани младите хора в какво биха ангажирали техни връстници, най – голям процент събира отговорът „допълнително образование“. От представените данни се вижда, че младият човек в много малка степен е наясно с възможностите си за гражданската активност, както и не е висок процентът на нейното практикуване. Също така в представите му няма особено ясна картина на гражданските му права и задачата му като гражданин в едно общество.

Активността е насочена към познати дейности, в които се включва по – голямата част от обществото и които са популярни и по – скоро сигурни. Бих направила заключение, че младият човек в България по – скоро се чувства много по – уютно в общата картина вместо да търси различно поле за изява и да експериментира. Желанието за ангажираност с още образование, а не с практически експедиции или други практически занимания, които да развият умения например, подсказват също търсене на познат отговор, пък макар и не толкова практичен. Възникват и въпроси на какво се дължи това, на средата, в която израства младия човек? Има ли разлика между младежите от страната и Столицата?

През 2016 г. Асоциация за подпомагане на академичната общност направи анкетно проучване сред учаци в столични училища „От какво се интересуват младите хора и как прекарват свободното си време“. По отношение на младежката активност респондентите на проведеното анкетно проучване от АПАО в по – голямата си част /88 %/ посочват, че са

⁴ Изследване на НМФ, „Обществените нагласи на младите хора в десет общини в република България“, АФИС, 2015; достъпна презентация на <http://youthacademy.bg/?p=373>

вземали участие в инициативи, организирани от техни съученици, а 53 % посочват, че самите те са организирани. При хипотетично представяне на Младежка зона запитаните на такова място биха били част от следните дейности - „гледали филми”, „посещавали дискусии и разговори с други младежи”, „ биха се включвали в младежки инициативи и кампании”, „биха идвали просто ей така”, 66% посочват, че биха посещавали тази младежка зона. На въпрос, който е свързан с включването на младия човек в управлението на младежка зона, само 19 % заявяват, че със сигурност биха се включили, 57 % процента са уклончиви, което дава възможност да се потърсят допълнително причините за това.

От представените данни могат да се потърсят застъпващите се данни и да се направят ясни фактологични изводи, устойчиви във времето, но и да се наблюдава промяна в картината в някои населени места като София – град например. Към тази промяна може да се потърси и връзка със създаването на Софийския ученически съвет, като се направи съпоставка между активността на учащите преди създаването на организацията и след това, както и развитието на компетенциите на младите хора за участие. Също така трябва да се вземе предвид и подкрепящата роля на Столичен инспекторат по образование, както и на ръководството на съответните училища. Връзка може да се потърси и с факта, че в Столицата се намират повечето основни офиси на студентски и младежки организации и достъпът до тях е много улеснен.

Част от младежките организации са насочили и своите дейности в училища в София, някои и в страната /ДООН, AIESEC, Асоциация Дебати, ОБС, АПАО, Бъдеще Сега, Международната награда на Херцога на Единбург, БМЧК и др./. Някои младежки организации като посочените имат развити обучителни програми, както и системи за валидиране на знанията, уменията и компетенциите. Техните членове преминават през такива обучения и имат възможност след това реално да превърнат знанието в практика. В това число влизат освен умения, които са в прекия фокус на дейността на организацията, но и допълнителни умения, свързани с връзката на организацията със заобикалящата я среда – други организации и институции на локално, национално, понякога и на международно ниво. По съвместната работа на тези организации с институциите, доставящи формално образование, в сравнение с преди десет години може да се каже, че е постигнат значителен напредък и е изградено общо доверие между различните страни – младежи, институции и организации.

Доверието на младите в институциите на национално ниво

Погледнато в общ план обаче доверието в институциите и казаното до тук не очертават една благоприятна картина на лесно взаимодействие между различните заинтересовани страни. Посоченото постигнато доверие е свързано с конкретни взаимоотношения, които са единични случаи и са плод на индивидуални инициативи. Непрекъснатото мигриране на младежката политика между Министерството на образованието и Министерството на спорта не създава устойчиви механизми на взаимодействие между институциите за формално образование и доставчици на неформално учене, младежките организации. Самите институции нямат развити общи политики в сферата на младежта.

Това допълнително накъсва връзката и създава хаотичност в публичното пространство, което не спомага изграждането на доверие в различните страни, както и изграждането на устойчива представа за ролята на младежката политика, отговорните институции, ролята на младежките организации, смисъла за създаване на Национална информационна система за младежта, нуждата от компетентни младежки представители. През 2014 година в изследването „Младите хора в Европейска България – социологически портрет” са направени и няколко извода, които твърдят, че младите са изпълнени с пълно

недоверие или много малкото доверие към всички демократични институции, което обхваща и законодателната, и изпълнителната, и съдебната власт в България. Също така отразява и пълната липса на доверие спрямо две основни институции – парламента и правителството, като оптимистично е доверието в европейските институции, както и към местната власт.

Картината през 2015 г. според проучването на НМФ „Обществените нагласи на младите хора в десет общини в република България“ утвърждава данните от предходната година. Запитаните млади хора показват все още отрицателно отношение към следните институции „народно събрание“, „правителство“, „синдикати“, а най – негативно отношение имат към „политическите партии“. По отношение на местната власт според същото изследване кметът се ползва с високо одобрение, но не и общинския съвет, като и голям процент /37,8 %/ нямат никакво отношение. Неправителствените организации на местно ниво също не успяват да съберат положително отношение – едва 18,1 %, останалите респонденти или нямат никакво отношение, или са с отрицателно.

В политическия документ на Национален младежки форум „Насърчаване на включването на младежките организации и младите хора в процесите на формулиране на политики и вземане на решения съвместно с институциите на местно, регионално и национално ниво“ се открива допълнително информация за предизвикателствата изграждането на взаимно доверие между различните партньорски страни в процеса на изработване на публични политики и ангажирането на по – широка общественост. Запитаните посочват, че трябва да се работи повече за разпознаването им от страна на отговорните институции като ценна и пълноправна част от обществото, която може да допринесе за неговото развитие от една страна, но от друга е и преодоляването на отчуждението от формалните институции, което води до силно недоверие в публичните институции и засилен дефицит на социален капитал на индивида в качеството му на гражданин. Тази картина обяснява защо съществуват известни затруднения да се постигне диалог и сътрудничество с местната и националната власт. Едно от основните предизвикателства, които дефинират самите млади хора е достъпът до *реална* и структурирана информация и прозрачност на политиките, така че младият човек да може да направи информиран и качествен избор на своето участие.

Връзка между компетенциите и нивото на участие

От изложеното до тук можем да обобщим, че представителите на младите хора и младежките организации, които искат да участват в процеса на правене на публични политики, от една страна трябва да познават структурата на публичната администрация, процесите на вземане на решения на различните нива и задачата на публичната политика за осигуряване на политическата стабилност, общностната сплотеност или икономическата ефективност. Също така трябва да могат да структурират фактологично съдържание, което да представят и аргументирано защитават при въвеждането на желаната промяна. От друга страна трябва притежават самоувереност, добра лична самооценка, емоционална интелигентност, както и комуникативните му компетенции. Мотивацията им за участие и продължаващо участие е обвързана с осъзнаването, че може да се постигне промяна или резултат чрез собствени усилия, както и че тези резултати са част от процес, който има различни фази и в повечето случаи е дългосрочен и е преживяване на реален опит.

Участието в процеса на правене на публични политики изисква знания и умения от представителите, които те не развиват систематично и натрупващо въпреки наличните законодателни предпоставки и приети документи на национално и Европейско ниво.

Младежките представители развиват компетенциите си ad hoc, което не е предпоставка за повишаване нито на количествените, нито на качествените резултати на това участие.

Данните, посочени в тази статия, показват, че до края и на 2016 г. имаме външна среда, която изпраща неприветливи послания към подрастващите, от друга страна нямаме системен подход, който да развива комплексни по своя характер компетентности, така че младият човек да успява да реагира гъвкаво. Факт, че в България няма приети стандарти, който да зададат рамката на развитието на подрастващите като граждани, техните права и отговорности. Знанията и уменията се доставят чрез различни предмети и през погледа на съответния педагог. Активни млади хора, участвайки в различни форми на неформално учене, могат да доразвиват или практикуват наученото, като няма установена връзка между формалното образование и неформалното учене.

Предизвикателство е и липсата на национална система за валидиране на меки компетенции, натрупани в неформална среда, която да направи връзката. В голяма част младежите, участници в различни младежки или други дейности, идентифицирани като неформално учене, развиват компетенции, които остават за тях „скрити“ и не се разпознават като активен инструментариум. Извежда се като често срещан проблем – липса на реална, адекватна, структурирана информация във време, в което информацията реално ни заобикаля на един клик разстояние. Това по – скоро подсказва за липсата на развити умения за управление, синтезиране, анализиране, резюмиране на информацията, отколкото за липса на такава. Самите млади хора са посочили, че участието им ще е много по – успешно, ако притежават умения за синтез и анализ на текст, обработка на данни. Могат да се направят и допълнителни предложения, свързани с умения за търсене на информация, умения за различаване на потвърдена и непотвърдена информация.

От отделни добри практики като създаването на Софийски ученически съвет и Национален младежки форум може да се отрази и положителното влияние и повишаване на участието на младежки представители в правенето на публични политики, както и развитието на необходимите компетенции. Необходимо е обаче изработване на цялостна политика, която да създаде систематичен образователен подход на развитие на компетенции за участие на млади хора в правенето на публични политики, свързани със знанието за процесите и уменията за изработване на съдържание.

В заключение мога да кажа, че с последователното, дългосрочно и натрупващо развитие на компетенции за участие и въвеждане на цялостна политика ще се постигне качество, ще се развие устойчива възможност за разпознаване на тази заинтересована група като равностоен партньор, ще се балансира картината на местно и национално ниво, ще се постигне устойчивост на участието и ще се развие отношение на младия човек към обществената среда и политическата система.

БИБЛИОГРАФИЯ

Брайкова, Т., Публичните политики, УИ „Св. Кл. Охридски”, С., 2007;

Танев, Т., Политическите стратегии, УИ „Св. Кл. Охридски”, С., 2003;

Танев, Т., Анализ на публичните политики (Public Policy Analysis): науката за създаване на конкретни политики, „Военно издателство”, С., 2008.

Митев, П. Сийка Ковачева, С. Младите хора в Европейска България – социологически портрет“, Фондация Фридрих Еберт, С., 2014;

Национален младежки форум, *„Обществените нагласи на младите хора в десет общини в република България“*, АФИС, 2015;

Асоциация за подпомагане на академичната общност *„От какво се интересуват младите хора и как прекарват свободното си време“*, анкетно проучване, София, 2016;

Национален младежки форум, позиция *„Насърчаване на включването на младежките организации и младите хора в процесите на формулиране на политики и вземане на решения съвместно с институциите на местно, регионално и национално ниво“*, приета на Общо събрание, 2015;

Ревизирана европейска харта за участието на младите хора в живота на общините и регионите. Приета от Конгреса на местните и регионални власти в Европа (10-та сесия - 21 май 2003 г. - Приложение към Препоръка 128)